

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на **Гергана Тихомирова Тончева**,
редовен докторант в катедра „География на туризма“ – Софийски университет „Св.
Климент Охридски“

на тема **„Модели на управление на туристически дестинации на местно ниво в
България“**

представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по направление

4.4. Науки за земята (География на рекреацията и туризма“)

от проф. д-р Васил Христов Маринов,

член на научно жури, определено със заповед на Ректора на Софийски университет „Св.

Климент Охридски“ РД-38-301/17.07.2020 г.

Описание на процедурата

Гергана Тончева е зачислена като докторант в редовна форма на обучение по направление 4.4. Науки за земята (география на рекреацията и туризма) със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ РД-20-317/10.02.2017 г. След успешно провеждане на обучението тя е отчислена със заповед на Ректора РД-20-444/11.02.2020 г. Предварителното обсъждане на дисертационния труд е проведено от съвета на катедра „География на туризма“ на 10.07.2020 г. Представеният за рецензиране дисертационен труд е насочен за публична защита с решение на Факултетния съвет на Геолого-Географски факултет (Протокол № 8/15.07.2020 г.). Научното жури е определено със заповед на Ректора РД-38-301/17.07.2020 г. Първото заседание на научното жури е проведено на 27.07.2020 г.

Представеният за рецензиране дисертационен труд, авторефератът и приложените документи са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ (от 2016 г.).

Биографични данни за кандидата

Гергана Тончева е родена през 1987 г. Завършила е средното си образование през 2006 г. в професионална гимназия „Алеко Константинов“ – Плевен със специалност

„Организация и управление на туризма с профил немски език“. Придобила е ОНС „бакалавър“ по туризъм през 2011 г. в Университета в Аликанте (Испания) и ОНС „магистър“ по съвместна програма в Университета Рей Хуан Карлос - Мадрид и Университета ИМС – Кремс (Австрия). През 2011 г. е участвала в мобилност по програма „Еразъм“ в Университета в Кемптен (Германия). Обучението ѝ като докторант в СУ „Св. Климент Охридски“ е в периода 2017-2020 г, като през целия период е била атестирана с положителни оценки. Владее испански, немски, английски и португалски езици.

Гергана Тончева има значителен професионален опит. Била е на стаж в отдела за култура и туризъм на община Ла Рода – Испания (2010 г), работила е като помощник секретар на факултета по туризъм в Университета Рей Хуан Карлос (Мадрид), в отдел „Маркетинг“ на задграничното туристическо представителство на Испания във Виена (2012-2013 г.), като туристически агент в отдел „Операции за немскоговорящите пазари“ на Lastminute.de GmbH, Лисабон, а от 2015 г. досега – като продуктов мениджър - входящ туризъм в „Тандем травъл“ (София).

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд включва 155 стр. основен текст, в т. ч. 20 таблици и 81 фигури, списък на използваните източници с около 130 заглавия и две приложения – въпросник за анкетно проучване (28 въпроса) и въпроси за интервю (17 въпроса).

Структура и съдържание. Структурата на дисертационния труд е логична, последователна и балансирана, произтича от теоретико-методологическата част и позволява цялостното и задълбочено разглеждане на темата. Тя включва въведение, три глави и заключение.

Във **въведението** (4 стр.) се разглежда необходимостта от изследването. Формулирани са обекта и предмета на изследването (съответно местните власти в България и моделите на управление на туризма на местно ниво в България), целта на изследването (да се идентифицират съществуващите модели на местно управление на туризма в България, като се представят предимствата и недостатъците и се направят препоръки на всеки съществуващ модел на управление на туристически дестинации на местно ниво в България), както и набор от задачи за постигане на целта. Накратко е представена методологията на изследването.

Глава първа (30 стр.) е посветена на теоретико-методологическите основи на изследването. Въз основа на анализ на литературни източници са разгледани стегнато и критично основни понятия, аспекти и проблеми на управлението на туристически дестинации (дефиниция и същност на туристическата дестинация; необходимост, същност и особености на управлението на туристически дестинации; необходимост и същност на организациите за управление на дестинациите; равнища на управление и техните особености; подходи в управлението на туристическите дестинации; субекти на управление и основни заинтересовани; функции и дейности на управлението, в т.ч. тяхната обосновка; финансиране; тенденции в управлението на туристически дестинации. Докторантът се е ориентирал добре и е успял да покаже сложността на теоретичните постановки, свързани с управлението на туризма на местно ниво, и дискуссионния характер на много от тях, особено когато се разглеждат в приложен план.

Във втората част на тази глава се представя и обосновава методологията на изследването. Разработен е и е обоснован собствен модел на изследването, който включва: анализ на теоретични модели на управлението на туристически дестинации; анализ на правната и финансова рамка на управлението на туризма на местно ниво в България; анкетно проучване с местните власти (въз основа на извадка, добре обоснована чрез тяхната класификация); интервюта с представители на общини, в които са идентифицирани различни модели на управление; анализ на предимствата и недостатъците на различните модели и формулиране на препоръки. Използвани са разнообразни и подходящи вторични източници на информация – научни публикации, нормативни и стратегически документи, данни от Националния статистически институт и Националния туристически регистър, публикации в интернет и др.

Собственото емпирично проучване се основава на анкетно проучване с представители на общини, определени като „туристически“, респ. като изискващи някаква форма на управление на дестинацията, както и на структурирано интервю с по-ограничен брой представители на идентифицираните въз основа на анкетното проучване модели на управление. Методите за набиране на първична информация са удачни и достатъчно добре обосновани. Въпросниците са оригинални, фокусирани са върху необходимата и достатъчна информация, обхващат повечето значими аспекти на управлението на туристически

дестинации, а самите въпроси са внимателно, точно и конкретно формулирани. При обработката на данните са използвани подходящи стандартни статистически процедури.

Глава втора (50 стр.) разглежда управлението на туризма в България и включва две различни по същността си части. Първият раздел е посветен на общ преглед на управлението на туризма в България и неговите субекти на различни пространствени равнища. Фокусът основателно е поставен върху местното ниво, но то е „вписано“ в контекста на националното и регионалното. Вторият раздел разглежда по-задълбочено нормативната и финансова рамка на местното самоуправление и на управлението на местни туристически дестинации. В тези два раздела няма новости, но те представляват удачна систематизация на състоянието, със стегнато изложение, кратки и точни констатации и набелязване на някои проблеми.

Третият раздел е резултат от собственото анкетно проучване и представя набраните чрез анкетно проучване данни за различни аспекти на управлението на туризма на местно ниво: стратегическо планиране, наличие на консултативен съвет по туризма и ТИЦ, местен субект за управление на туристическата дестинация и неговия статут, осъществяване на стопанска дейност, функции, партньори (взаимодействия) и оценка на тяхното участие в различните функции, финансиране, актуални проблеми на туризма, намерения за бъдещи промени в модела на управление. В повечето случаи данните са представени не само като цяло, но и по различни типове общини, което е позволило на докторанта да формулира определени зависимости (фактори). Това е раздел със съществен принос, съдържащ принципно нова информация, набрана въз основа на обоснована методика, която е добре структурирана и представена (документирана, илюстрирана) и достатъчно задълбочено анализирана.

Глава трета (45 стр.) анализира по-задълбочено, в т.ч. въз основа на структурирани интервюта, идентифицираните в предходната глава модели. Въз основа на данните от анкетното проучване са представени особеностите на всеки модел. Заслужава внимание изричното формулиране на предимствата и недостатъците на всеки от тези модели и на изрични препоръки за типа общини, за които е подходящ съответния модел.

Заклучението (5 стр.) обобщава основните резултати и изводи от изследването като удачно ги свързва с конкретните задачи на изследването. То очертава и насоки за бъдещи изследвания по темата.

Може да се обобщи, че дисертационният труд, изхождайки от добро познаване на теоретичните постановки, дава една обща - основана на доказателства - картина на състоянието на местното управление на туризма в България и идентифицира актуалните модели на управление в страната, като анализира предимствата и недостатъците на различните модели и прави конкретни препоръки за тяхната приложимост.

Актуалност. Актуалността на темата е добре обоснована във въведението и се свързва с необходимостта от управление на туристическите дестинации на различни равнища (обусловена от колективния характер на продукта на дестинацията и нуждата от бързо адаптиране в съвременния свят), както и със сравнително слабата проученост на проблема, по-специално в контекста на България.

Познаване на проблема и критична интерпретация на литературните източници. Докторантът демонстрира задълбочено познаване и способност за критична интерпретация на съществуващата научна литература. Това се демонстрира както чрез значителния брой използвани подходящи източници, така и чрез техния анализ анализ. Налице е и добро познаване и адекватна интерпретация на политически документи и нормативни актове. Източниците са цитирани коректно.

Вътрешна последователност (съответствие между проблем, цел, задачи и методика на изследването). Обектът, предметът, целта и задачите са уместни. Целта на изследването е формулирана ясно и конкретно и съответства на идентифицираните проблеми. Задачите също са формулирани ясно и конкретно и са необходими и достатъчни за постигане на целта на изследването. В заключението ясно е показано какво е постигнато по всяка задача.

Методология. Цялостният методологически подход е подходящ и обоснован – съчетание на солидна теоретична основа с познаване на международния опит и собствено емпирично проучване, прилагащо подходяща методика, осигуряваща изпълнението на задачите и постигането на целта. Събрана е необходимата и достатъчна информация за изпълнение на задачите и постигането на целта. Изследователските инструменти са разработени внимателно, а анализът им е достатъчно пълен и коректен. Анкетното проучване се отличава с достатъчно голяма извадка, постигната е възвращаемост от около 50%, структурата на респондентите (общините) по различни признаци е балансирана.

Съдържанието на дисертационния труд показва добро познаване и използване на научния стил и терминология. Той е старателно оформен и написан на добър език, което улеснява неговото възприемане. Заслужава признание стегнатото и конкретно изложение, достатъчно изчерпателно, но без излишни подробности.

Публикации. Основни резултати от изследването са достойни на научната и професионална общност, което се потвърждава от представените 3 научни публикации, които са пряко свързани темата на дисертационния труд и са изготвени в периода на обучението.

Автореферат. Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и е изготвен в подходящ обем и форма.

Научни и научно-приложни приноси

В автореферата на дисертационния труд са формулирани три приноса:

1. Разработване и апробиране на собствен модел за анализ на управлението на туристически дестинации, в частност за управлението на туризма на местно ниво;
2. Набиране, обработване и анализиране на емпирична информация за състоянието на управлението на туризма на местно ниво в България;
3. Извеждане на предимствата и недостатъците на идентифицираните модели на управление на туризма на местно ниво в България, както и формулиране на препоръки към всеки един от тях.

Приносите може да се класифицират като методически, фактологични и приложни. Те са формулирани стегнато и конкретно от докторанта и отразяват действителните постижения.

Критични бележки и въпроси

В дисертационния труд се откриват някои слабости и пропуски, които не намаляват неговото значение и оценка:

- При представяне на резултатите от анкетното проучване не са посочени абсолютните стойности, което в някои случаи затруднява ориентацията и интерпретацията;
- При представяне на методиката се посочва, че при статистическата обработка на данните е използван хи-квадрат тест, но неговите резултати не са представени;

- Не са формулирани ограничения на изследването, в т.ч. от гледна точка на набирането на информация и на интерпретацията на данните и изводите.

Към докторанта имам следните въпроси:

- Какво показват резултатите от прилагането на хи-квадрат теста?
- Има ли по принцип една (единна) организация за управление на туристическа дестинация, която да изпълнява всички присъщи функции на такава организация? При какви условия това е възможно?
- Какво според автора и/или други източници е влиянието на модела на управление и формата на организацията за управление на дестинацията върху нейното представяне (резултати от дейността) и конкурентноспособност?

Заклучение

Представеният дисертационен труд представлява завършено самостоятелно изследване по научно и практически значим проблем и отговаря на изискванията за присъждане на ОНС “доктор“ на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати с оригинален принос и доказва, че докторантът притежава теоретични знания по специалността и способности за осъществяване на самостоятелни научни изследвания. Въз основа на това убедено **предлагам на Гергана Тихомирова Тончева да се присъди образователната и научна степен „доктор“.**

София, 01.10.2020 г.

Рецензент:

(проф. д-р Васил Маринов)